

BIBLIOTHEEK
RIJKSDIENST VOOR DE
IJSELMEERPOLDERS

WERKDOCUMENT

MOGELIJKHEDEN VAN DE RIJKSDIENST VOOR
DE IJSELMEERPOLDERS VOOR DE INZET BIJ
BUITENLANDSE ONTWIKKELINGSPROJECTEN

door

R. J. de Glopper
A. Hagting
J. Hofstee
E. Schultz

1978-308 Abw

november

R

12341

RIJKSDIENST VOOR DE IJSELMEERPOLDERS
SMEDINGHUIS
LELYSTAD

IR
12341

I N H O U D

	<u>Blz.</u>
1. KENMERKEN VAN HET WERK VAN DE R. IJ. P.	5
2. MOGELIJKHEDEN VOOR INZET VAN DE R. IJ. P. IN BUITENLANDSE ONTWIKKELINGSPROJECTEN	8
3. ORGANISATIE EN FINANCIERING	8
4. VOORWAARDEN DEELNAME AAN LANDINRICHTINGSPROJECTEN	9

BIJLAGEN

1. ORGANISATIE VAN DE R. IJ. P.
2. IN DE AFGELOPEN TIEN JAAR DOOR DE R. IJ. P. VERRICHTE WERK-
ZAAMHEDEN IN BUITENLANDSE ONTWIKKELINGSPROJECTEN

1. KENMERKEN VAN HET WERK VAN DE R. IJ. P.

De wet van 14 juni 1918 tot afsluiting en gedeeltelijke droogmaking van de Zuiderzee heeft geleid tot de uitvoering van het Zuiderzee-project. Aangezien het een project van nationaal belang is, dat binnen Nederland een unieke positie inneemt, is gekozen voor een projectgerichte organisatie.

De onderdelen van het plan, alsmede de organisatie worden in het navolgende beschreven.

Figuur 1. De IJsselmeerpolders

De belangrijkste onderdelen van het project:

- a. Het leggen van een $2\frac{1}{2}$ km lange dijk van Noord-Holland naar Wieringen (gereed in 1924) en het leggen van een 30 km lange dijk van Wieringen naar Friesland (gereed in 1932)
- b. Het droogmaken van vijf polders te weten:
Wieringermeer, Noordoostpolder, Oostelijk Flevoland, Zuidelijk Flevoland, Markerwaard (figuur 1, tabel 1).

Drie redenen leidden ertoe de afsluiting en gedeeltelijke droogmaking van de Zuiderzee ter hand te nemen:

1. grotere veiligheid tegen overstromingen;
2. verbeterde waterhuishouding;
3. vergroting van de oppervlakte landbouwgrond.

De eerste twee doeleinden werden verwezenlijkt door de bouw van de afsluitdijk.

In overeenstemming met het laatste motief zijn de Wieringermeer en de Noordoostpolder overwegend landbouwgebieden geworden. Het toenemend tekort aan ruimte in ons dichtbevolkte land en het feit dat

Flevoland vlak bij het noordelijk deel van de Randstad (Amsterdam, 't Gooi) ligt, hebben de inzichten over de bestemming van de polders echter in de jaren vijftig doen veranderen.

Oostelijk Flevoland kan, wat de bestemming van de grond betreft, als een keerpunt in de ontwikkeling worden beschouwd. De "new town" Lelystad voor ongeveer 100.000 inwoners is hiervan een sprekend voorbeeld.

Ten behoeve van de recreatie en de natuurbouw werden vooral in een strook langs de randmeren talrijke voorzieningen getroffen, maar ook op andere plaatsen in de polder komen recreatie- en natuurgebieden van allerlei aard tot stand.

Zuidelijk Flevoland zal nog sterker dan Oostelijk Flevoland een urbane functie krijgen. Volgens de huidige plannen zal de landbouw ongeveer de helft van de totale oppervlakte van de polder in beslag nemen.

Ongeveer een kwart van de oppervlakte is bestemd voor stedelijke vestigingen zoals Almere en Zeewolde, terwijl het resterende deel bestemd is voor recreatie- en natuurgebied.

Tabel 1. De IJsselmeerpolders
Oppervlakte, dijkbouw, ontwikkelingsperiode

	Opp. in ha	Dijkbouw	Ontwikkelings- periode
Wieringermeer	20.000	1927-1929	1930-1940
Noordoostpolder	48.000	1936-1940	1942-1962
Oostelijk Flevoland	54.000	1950-1956	1957-1976
Zuidelijk Flevoland	43.000	1959-1967	1968-
Markerwaard	in studie		

De polders zijn verder belangrijk voor het doorgaande verkeer, vooral wanneer Zuidelijk Flevoland en de Markerwaard gereed zijn. De plannen voorzien in de aanleg van enkele grote wegen, die het poldergebied zullen doorkruisen. Daardoor zal de afstand tussen de landsdelen worden verkort. Inmiddels is de weg over de noordoostelijke dijk van de toekomstige Markerwaard van Lelystad naar Enkhui-zen, voor het verkeer opengesteld.

De verdeling van de grond naar bestemming in procenten van de oppervlakte is weergegeven in tabel 2.

Tabel 2. Verdeling van de grond in de IJsselmeerpolders naar bestemming in procenten van de oppervlakte

	W.meer	N.O.P.	O.Fl.	Z.Fl.
Landbouwgrond	87	87	75	50
Woongebieden	1	1	8	25
Bossen en natuurgebieden	3	5	11	18
Kanalen, tochten, sloten, dijken, wegen	9	7	6	7

Met het droogmaken, ontginnen en inrichten van de polders in het IJsselmeer, zijn belast:

1. De Rijkswaterstaat, Directie der Zuiderzeewerken (Z.Z.W.). Deze Directie is in het bijzonder belast met de uitvoering van de waterbouwkundige werken. Deze werken omvatten o.m. de aanleg van dijken, de bouw van gemalen, sluizen, bruggen en andere waterbouwkundige kunstwerken, het baggeren en graven van vaarten, tochten en sloten en de aanleg van wegen.
Voorts is deze directie belast met het beheer en onderhoud van de gereedgekomen werken, alsmede met het beheer van het oppervlaktewater in de polders, in het IJsselmeer en in de randmeren.
2. De Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders (R. IJ. P.).
Deze dienst heeft tot taak de gronden geschikt te maken voor natuurwetenschappelijk, agrarisch, stedelijk en recreatief gebruik en voorts de bouw van steden, dorpen en boerderijen, de aanleg van bossen en beplantingen, het in goede banen leiden van de vestiging van bewoners, bedrijven en instellingen, het verder tot ontwikkeling brengen van het gebied, alsmede het beheer van de rijkseigendommen.
Behalve in het IJsselmeergebied heeft deze dienst ook nog de taak ingepolderde c.q. droogvallende buitendijkse gronden (zoals in de Lauwerszee en Grevelingen) te ontginnen en in te richten.
3. Het openbaar lichaam "Zuidelijke IJsselmeerpolders" (Z. IJ. P.).
Het openbaar lichaam is belast met de uitoefening van het plaatselijk bestuur en met de opbouw van een bestuursapparaat, dat later de ontwikkelingstaak kan overnemen van het rijk.

Een aantal factoren dat heeft bijgedragen tot het welslagen van het project is:

- Nederland heeft een rijke historie en daardoor veel ervaring op het gebied van polders en droogmakerijen.
- Voor de uitvoering van het Zuiderzeeproject is gekozen voor een projectgerichte organisatie.
- Het werk wordt uitgevoerd door de Rijksoverheid onder de verantwoordelijkheid van slechts één ministerie (Verkeer en Waterstaat).
- Het werk is gestart met een proefgebied op kleine schaal en vanaf dat moment voortdurend in belangrijke mate ondersteund door onderzoek
- Het werk kon na de investering in dijken, gemalen, kanalen en wegen in belangrijke mate uit de eigen inkomsten worden gefinancierd.

Vanuit deze achtergrond kan de R. IJ. P. een bijdrage leveren aan diverse projecten in het buitenland die in het kader van bilaterale of multilaterale ontwikkelingshulp worden voorbereid en/of uitgevoerd. In het hierna volgende wordt belicht in hoeverre en op welke wijze dit mogelijk is.

2. MOGELIJKHEDEN VOOR INZET VAN DE R. IJ. P. IN BUITENLANDSE ONTWIKKELINGSPROJECTEN

Als gevolg van de projectgewijze opzet, zijn er binnen de R. IJ. P. een groot aantal disciplines werkzaam (bijlage 1). De betreffende deskundigen kunnen bogen op een lange ervaring of terugvallen op de bijna vijftigjarige ervaring binnen de R. IJ. P. op het gebied van projectorganisatie en projectbeheer vanuit de binnen de R. IJ. P. aanwezige kennis kan op de volgende wijzen een zinvolle inzet in buitenlandse projecten worden geleverd:

- in samenwerking met het ontwikkelingsland ontwerpen van ontginningsprojecten en het opzetten van de daarvoor benodigde organisaties;
- adviseren ten aanzien van de technische, organisatorische en financiële aspecten ter beoordeling van de mogelijkheden van bepaalde reeds voorgenomen ontginningsprojecten of onderzoek naar nieuwe mogelijkheden, waarbij de R. IJ. P. beschikt over deskundigen betreffende de aan zulke projecten verbonden problemen, met uitzondering van de waterbouwkundige aspecten en de daarmee verbonden civieltechnische aspecten. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de projecten waaraan de R. IJ. P. reeds heeft deelgenomen;
- adviseren betreffende bepaalde onderdelen van in voorbereiding of in uitvoering zijnde ontwikkelingsprojecten waarvoor specialistische kennis vereist is.

De genoemde punten zullen een verschillende aanpak vragen waarop de organisatiestructuur dient te worden afgestemd. Hierop zal in het volgende hoofdstuk worden ingegaan.

3. ORGANISATIE STRUCTUREN EN FINANCIERING

De R. IJ. P. kan een belangrijke bijdrage leveren aan het opzetten van ontginningsprojecten en de bijbehorende organisatie in de ontwikkelingslanden.

Deze landen zijn voor verkennende studies doorgaans aangewezen op buitenlandse consultants. Met deze studies zijn veelal hoge kosten voor het ontwikkelingsland gemoeid, te betalen met schaarse deviezen. De daadwerkelijke aanpak van het project laat vaak zeer lang op zich wachten. Om de betrokkenheid van het ontwikkelingsland bij de voorbereiding en de opzet van het project te verhogen, dient het ontwikkelingsland te beschikken over een eigen organisatie. De R. IJ. P. kan in deze, gezien de vijftigjarige ervaring een duidelijke bijdrage leveren bij het opzetten van de organisatie voor ontginningsprojecten en het opleiden van personeel voor het zelfstandig uitvoeren van de ontginningsprojecten.

Voor deze activiteiten dienen de financiën voor mankracht en werkzaamheden te worden beschikbaar gesteld door de daartoe geëigende instanties, zoals het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking of Internationale organisaties.

Het adviseren ten aanzien van de technische, organisatorische en financiële aspecten ter beoordeling van de mogelijkheden van ontginningsprojecten zal in de regel het uitzenden van kortlopende missies met zich meebrengen, alsmede het nodige werk in Nederland. Adviezen moeten worden uitgebracht aan nationale of internationale organisaties, zoals F.A.O. Wat het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking betreft moet vooral worden gedacht aan deelname aan de bij dit Ministerie in oprichting zijnde sectoreenheden.

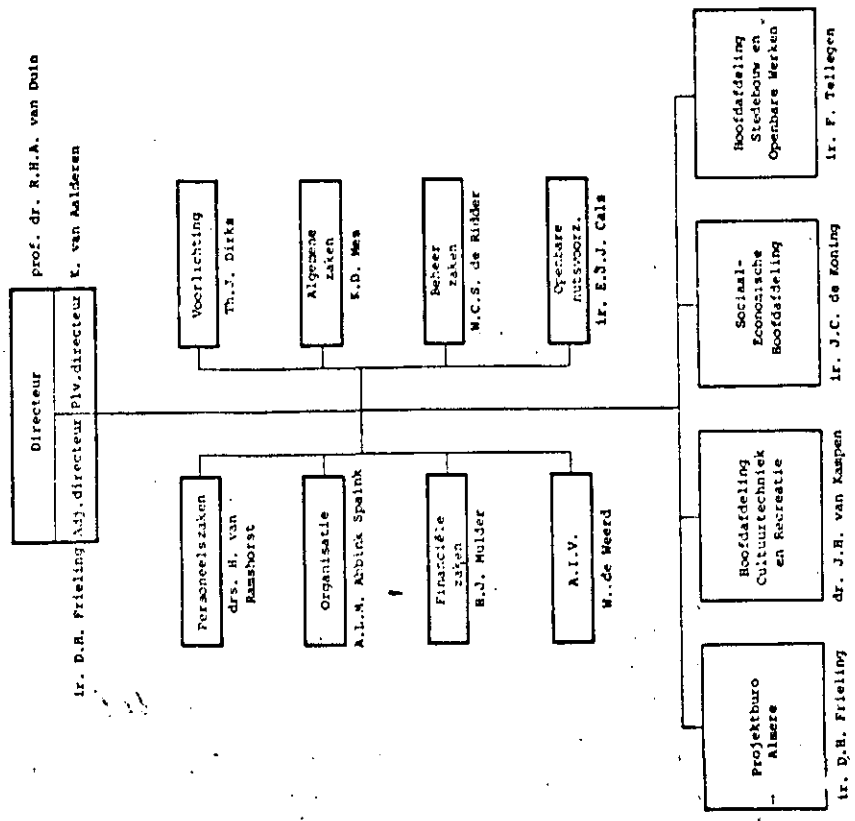
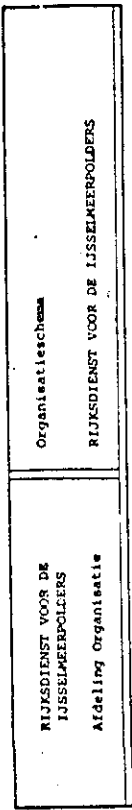
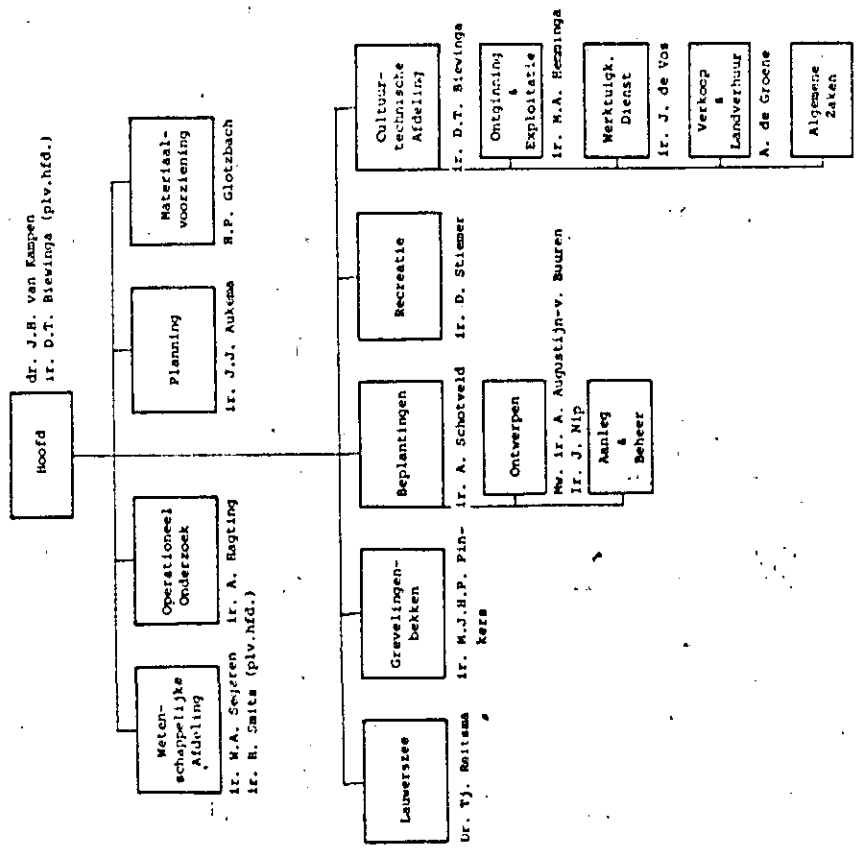
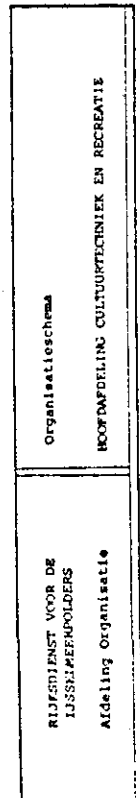
Deze sectoreenheden zullen tot taak hebben het adviseren over het inschakelen van Departementen, Rijksdiensten, instituten, particuliere bedrijven en ingenieursbureaus. Momenteel is een sectoreenheid in oprichting die het komende jaar zal adviseren over plattelandsontwikkeling.

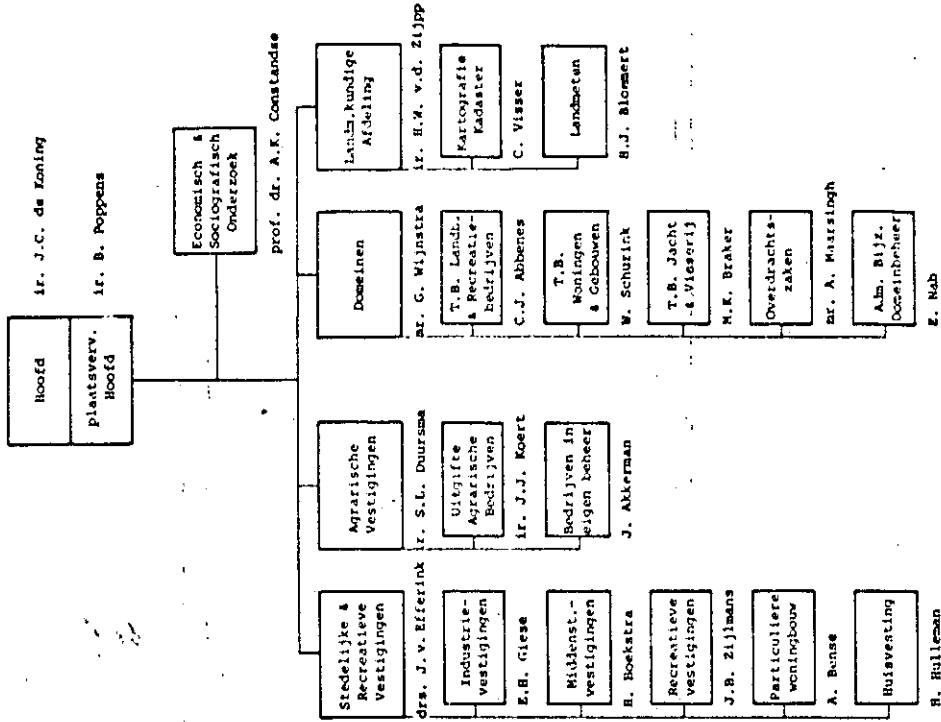
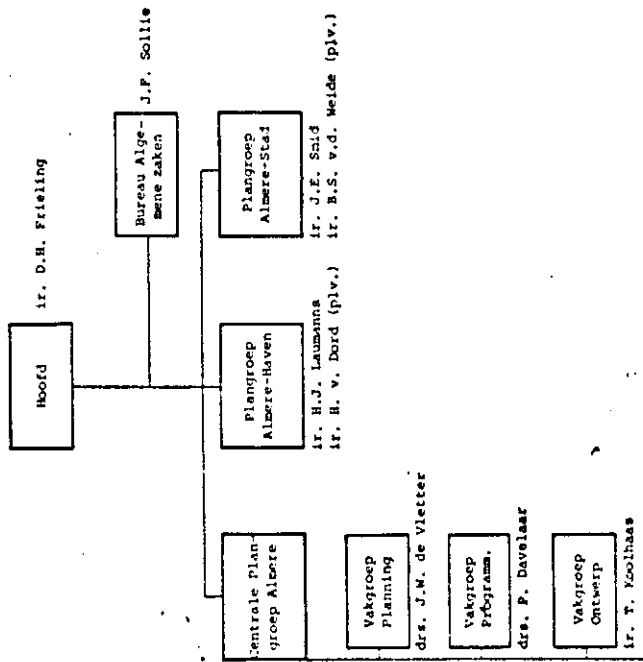
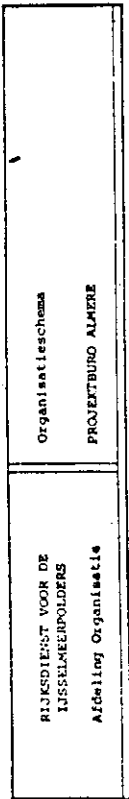
Adviezen betreffende bepaalde onderdelen van in voorbereiding of in uitvoering zijnde ontwikkelingsprojecten zullen in de regel vooral geschieden door het beschikbaar stellen voor kortere termijn van deskundigen. Hieronder kan ook worden verstaan "on the spot training" van buitenlanders bij de R. I. J. P.

4. VOORWAARDEN DEELNAME AAN LANDINRICHTINGSPROJECTEN

Vooraf bij het opzetten van ontginningsorganisaties en ontginningsprojecten dient vooraf een aantal duidelijke afspraken te worden gemaakt ten einde de uitvoeringsmogelijkheden te vergroten. Aan de volgende punten dient onzes inziens in ieder geval te worden voldaan:

- het project en de bijbehorende organisatie moet aansluiten bij de politiek van het betreffende ontwikkelingsland en bij de doelstellingen die door de hulpverlenende organisatie worden gehanteerd,
- het project dient erop te zijn afgestemd dat het ontwikkelingsland het project na verloop van tijd zelf kan runnen,
- het uitzenden van de Nederlandse deskundigen dient voor rekening te komen van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking of van de internationale organisatie,
- de overige Nederlandse bijdragen aan het project dienen te worden verstrekt in de vorm van langlopende leningen die vanuit het project dienen te worden terugbetaald.
- gelden die vrijkomen uit het project dienen in het project, of in soortgelijke projecten in het ontwikkelingsland zelf weer te worden geïnvesteerd,
- ten einde de kans op een succesvolle uitvoering van het project zo groot mogelijk te doen zijn, dienen van alle disciplines die in het project aan de orde komen de desbetreffende deskundigen reeds vanaf het directe begin aan het project deel te nemen.

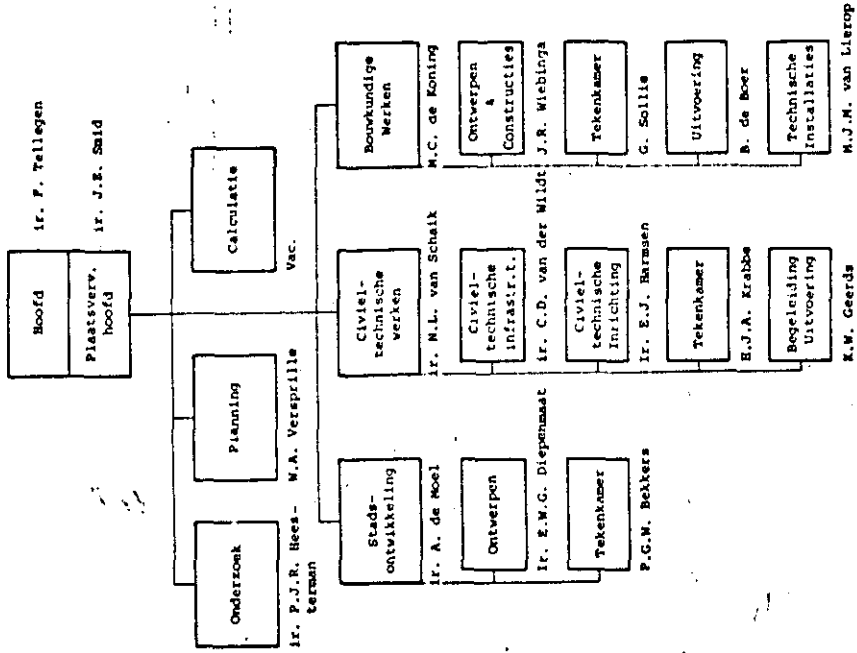

T.B. Technisch beheer.

RIJKSDIENST VOOR DE
IJSSSELVEERPOLDERS
Afdeling Organisatie

Organisatieschema

HOOFDDEELING STEDEBOUW EN OPERAIRE WERKEN

IN DE AFGELOPEN TIEN JAAR DOOR DE R. IJ. P. VERRICHTE WERKZAAMHEDEN IN
BUITENLANDSE ONTWIKKELINGSPROJECTEN

De werkzaamheden van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders op het gebied van ontwikkelingssamenwerking hebben voornamelijk betrekking op kennisoverdracht, adviseren bij het opzetten van laboratoria bij ontginningsprojecten in delta's en moerasgebieden en inzake farm- en projectmanagement projecten. In de regel worden hiertoe medewerkers door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders beschikbaar gesteld die in teamverband samenwerken met medewerkers van andere instituten of instellingen. Opdrachten voor deze projecten worden doorgaans verstrekt door de Directie Internationale Technische Hulp (DITH) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de Food and Agriculture Organization (FAO) en destijds door de Economic Commission for Asia and the Far East (ECAFE), die deze opdrachten in overleg met de verantwoordelijke ministeries in de betrokken landen formuleren. In concreto is de afgelopen jaren medewerking verleend aan de volgende projecten.

Kennisoverdracht

Door verschillende medewerkers wordt les gegeven aan de cursus "Hydraulic and Sanitary engineering" in Delft en aan de Internationale Drainage cursus in Wageningen.

Door de R. IJ. P. is tot nu toe viermaal een farm management training op het grootlandbouwbedrijf verzorgd voor groepen van bedrijfsleiders uit respectievelijk Hongarije (2x) en Tanzania (2x). Daarnaast brengen vele technici een bezoek aan de R. IJ. P. of volgen er een stage. De stageperioden lopen uiteen van enkele dagen tot een jaar.

In het kader van de internationale technische hulpverlening zijn gedurende 6 weken in 1970 colleges verzorgd in Zuidoost-Azië, Manilla en Colombo.

Voor het seminar "Technique of drainage and reclamation" in 1977 in Bandoeng zijn colleges verzorgd over inklinking en ontginning.

Adviseren bij het opzetten van laboratoria

Zo mogelijk wordt het toekomstig laboratoriumpersoneel eerst gedurende twee à drie maanden getraind op het laboratorium in Lelystad. In deze tijd wordt ook het equipment voor het laboratorium geselecteerd. Als het equipment in het betreffende laboratorium aanwezig is, dan gaat een medewerker van het laboratorium in Lelystad voor vier tot zes maanden naar het betreffende laboratorium om te helpen dit in bedrijf te stellen.

Medewerking is verleend aan de volgende laboratoria:

- Het Lembaga Penelitian Tanah Laboratorium te Bogor in Indonesië
- Het Centro de drenaja y recuperacion de tierras, als onderdeel van het Cendret project in Peru
- Een laboratorium in het kader van het Leziria Grande de Villa Franca de Xira project in Portugal
- Twee laboratoria van de general water authority in Lybië.
- Egypte.
- Irak.
- Koeweit.

Hulp bij prefeasibility studies op het gebied van bodemkunde en waterhuishouding

In dit kader hebben verschillende medewerkers van de dienst gedurende in de regel perioden van enkele maanden medewerking verleend aan het opzetten van prefeasibility studies. Genoemd kunnen worden:

- Het Cendret project in Peru
- adviseren ten aanzien van de inpolderingsmogelijkheden van een kustvlakte op Ceylon
- inleidend onderzoek naar de mogelijkheden tot inpoldering van de kustzone en de "Central Plain" in Thailand
- onderzoek naar de wijze van ontwatering van een gebied in de Nijldelta
- adviezen voor drainage- en irrigatieaspecten voor de inrichting van het stroomgebied van de benedenloop van de Rio Bermejo in Argentinië
- werkzaamheden ten behoeve van een ontwateringsproject in Bahrein
- adviseren ten behoeve van een Nederlands ontwikkelingsproject in het deltagebied van de Rio Magdalena in Columbia
- adviseren betreffende de mogelijkheden voor agrarische of stedelijke ontwikkelingen in een moerasgebied ten noorden van Colombo
- adviseren betreffende de verbetering in de planning van drainageprojecten in de Nijldelta, alsmede het opzetten van proefveldonderzoek naar de landbouwkundige baten bij drainage van geïrrigeerde gronden en toepassing van nieuwe drainage uitvoeringstechnieken
- adviseren betreffende de mogelijkheden van landaanwinning in het Natholi district in Bangla Desh.

Farm- en Project management projecten

Op grond van de ervaringen en de kennis opgedaan bij het grootlandbouwbedrijf van de R. I.J.P. zijn in de afgelopen jaren verschillende medewerkers uitgezonden om te adviseren inzake opzet en management van in de regel grootschalige landbouwbedrijven. Onder dit kader kunnen ten slotte de volgende activiteiten worden samengebracht:

- organisatie-adviezen ten behoeve van een landhervormingsproject in Columbia
- adviseren betreffende de mogelijkheden en het opzetten van een organisatie voor grootschalige gemechaniseerde landbouw in Tanzania
- organiseren van de technische aspecten van een rijstzaaizaadvermeerderingsbedrijf in Indonesië
- voorstudie betreffende de rentabiliteit van een ontwikkelingsproject voor een veemesterij - melkerij in de Soedan.

Uit dit overzicht kan worden afgeleid dat de ontwikkelingshulpprojecten, waaraan door medewerkers van de R. I.J.P. gedurende kortere, of langere tijd wordt gewerkt, liggen op het typische werkterrein van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, namelijk het in cultuur brengen van slecht ontwaterde gebieden en het opbouwen van een organisatie om de in cultuur gebrachte gebieden op verantwoorde wijze te beheren.